

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 33.

V Ljubljani, 18. velikega srpana 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrto leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: XVII. glavna skupščina »Zaveze« v Pulju. — O vsem, le o šoli ne. — Naš denarni zavod. — Skrb za istrsko učiteljstvo. — Kako nastavljajo pri nas učiteljstvo? — Iz naše organizacije. — Vestnik. — Vzgojevalna naloga ljudske šole. — Vzpored slavnostnih prireditev povodom odkritja Prešernovega spomenika. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Listnica uredništva. — Gospodarski program. — Inserati.

XVII. glavna skupščina „Zaveze“ v Pulju.

Naš parlament se je sešel k letošnjemu zasedanju dne 13., 14. in 15. tega meseca daleč na jugu istrskega polotoka, v Pulju. Prišli so zastopniki našega učiteljstva iz vseh naših pokrajin. Mnogo je bilo treba požrtvovalnosti, mnogo gmotnih žrtev, ki jih je težko zmagati učiteljstvu, živčnemu v znanih razmerah. To bi bilo nemogoče, ako bi ne dvigala učiteljskega ponosa plameneča stanovska zavednost, ki premaga vse težave. Čast takemu učiteljstvu! Zagotovljena mu je lepša bodočnost, ako se oklene svoje organizacije, ki mu je garancija, da ne ostane njegovo delo brez uspehov.

Pulj nam ni priredil nobenega sprejema. Ob razmerah, ki vladajo tamkaj, je to razumljivo. Vendar bi bilo morda mogoče dobiti rodoljubno roko, ki bi se prožila v pozdrav. Tako nas pa je pozdravila samo vizitka g. dr. Laginje, ki jo je pustil na mizi v »Čitaonici«, kamor se je sešel upravni odbor k seji.

Seja upravnega odbora.

V nedeljo, dne 13. t. m., je imel popoldne ob 3. upravni odbor sejo v »Čitaonici«.

Predsednik L. Jelenc otvori zborovanje ter konstatuje sklepčnost. Odobrila, oziroma revidirala so se razna poročila za delegacijo in glavno zborovanje.

Zborovanje delegacije.

V dvorani hotela Belvedere so se zbrali v ponedeljek, dne 14. t. m., ob 8. zjutraj delegati in delegatinje k zborovanju.

Predsednikov nagovor.

Predsednik L. Jelenc:

Slavna delegacija!

V sedemnajstič se je zbrala delegacija »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« v posvetovanje.

Poslala so Vas, cenjeni delegati in delegatinje, danes Vaša društva v stavodavni Pulj, da Vam upravni odbor in

vodstvo »Zaveze« položi račun o svojem delovanju od zadnje delegacijske seje, ki se je vršila lansko leto o Binkošti v Postojni. Presodili boste, smo li delovali v Vašem smislu, smo li storili vse, kar ima biti v napredek ljudskega šolstva in dobrobit našega stanu. Odkritih besed, resne kritike in pravične sodbe pričakuje odbor in vodstvo od Vas!

V podrobnosti o delovanju upravnega odbora in vodstva se ne spuščam, povzeli boste to iz tajnikovega poročila.

»Zavezina« delegacija pa mora izvršiti še drugo važnejše opravilo. Vaša društva so Vas poslala v današnjo delegacijsko sejo, da pokažete novovoljenemu odboru in vodstvu pot, po kateri naj hodi v prihodnji upravni dobi.

Vi ste posredovalci med »Zavezo« in »Zavezini« društvi. Iz »Zavezinih« društev mora priti življenje v »Zavezo«. Vaš mandat ne ugašne po današnji delegacijski seji, temveč je polnomočen do prihodnje glavne skupščine »Zaveze«. Zato pa tudi ne sme jenjati Vaše posredovanje. O vsakem novem pojavu na ljudskošolskem polju v Vaših okrajih obvestite vodstvo »Zaveze«; vsako željo, nasvet in predlog svojih društev prijavite vodstvu, ki ga bo izkušalo uresničiti, če sodi v njegov delokrog.

Štajerska učiteljska društva imajo hvalevredno navado, da se vsako leto posvetujejo pri svojih zborovanjih o vprašanjih in razpravah, ki so na dnevnem redu uradne učiteljske konference. Ali bi ne bilo umestno, da bi slično storila vsa »Zavezina« društva tudi glede teh predlog in resolucij, ki so na dnevnem redu vsakoletne glavne skupščine »Zaveze«? Pri takih »Zavezi« posvečenih zborovanjih se posvetujte tudi, kaj naj se dene na dnevni red in kakšno stališče zavzemajte nasproti tem predlogom. V Vaši moči je, cenjeni delegati in delegatinje, da uvedete to v svoja društva ter pripomorete tem potem do harmoničnega delovanja med »Zavezo« in njenimi društvi. Saj so »Zavezina« društva v veliki večini jako delavna: od lanske glavne skupščine »Zaveze«, ki je bila o Binkošti, do 15. julija letos so priredila 143 zborovanj, pri katerih je bilo 161 predavanj in razprav. To je mnogo duševnega dela. Napačno pri tem je, da hodi vsako društvo le svoja pota ne oziraje se na druga. Izkušajmo spraviti vse delo v nekako harmonično celoto in uspeh ne bo izostal.

Vsi častiti delegaciji moj iskreni pozdrav!

Število delegatov in delegatinj.

Podtajnik Ivan Šega prebere naznanjene delegate in delegatinje, ki se jih je prijavilo 92.

Tajnikovo poročilo.

Tajnik Dragotin Česnik:

Čestita delegacija!

Čast mi je poročati čestiti delegaciji »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« o delovanju naše »Zaveze« od zadnje glavne skupščine, vršivše se lansko leto v lepi notranjski metropoli, do danes.

»Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« šteje danes 33 društev. Ta društva imajo 67 častnih, 1696 pravih in 64 podpornih, torej skupaj 1827 članov. To je naša armada, ki smo si jo ustvarili sami iz sebe, ki je samasvoja, ki si voli svoje poveljnike po lastni volji in ki ni podrejena nikomur nego sami sebi, v kateri smo vsi enakovredni in združeni v trdno, neprodarno falango. In kar nas druži in spaja, je kolegijalnost, je bratska ljubav, je svobodna misel, je napredek. In zaradi teh jeklenih vezi, ki družijo naša srca in naše duše, je naša »Zaveza« močna in trdna in nepremagljiva. In taka naj ostane vekomaj! (Dobro!)

Vsa prej omenjena društva so imela v preteklem letu 143 zborovanj s 161 predavanji. Poleg tega pa so postavila nekatera društva svojim umrlim članom-učiteljem nagrobne spomenike, prirejala so tudi poučne izlete, zabavne večere, veselice, koncerte in druge zabave osobito na korist našemu »Učiteljskemu konvikt«, ki so se začeli zanj zanimati tudi širši krogi naroda, prijatelji učiteljstva, ki jim bodi izrečena i na tem mestu zahvala. V tem pogledu mi je v prvi vrsti omeniti vrlo goriško učiteljsko društvo, ki se vobče v zadnjih letih v vsakem oziru kaj živahno razvija ter dela čast naši stanovski organizaciji. Pa tudi ostalim učiteljskim društvom gre z malimi izjemami priznanje, da store v polni meri svoje dolžnosti in mnogokrat še več nego to. Čast vrlim tovarišem in tovarišicam, ki so ohranili vzlic skrajno neugodnim razmeram še vedno svoje ideale, ki se v pravem pomenu žrtvujejo za svoj stan, ki se ne strašijo truda, ki se ne plašijo niti boja, ko gre za napredek šolstva in učiteljstva, za prospeh svojega naroda. (Dobro!)

»Zavezino« vodstvo je imelo v pretekli upravni dobi 5 sej, upravni odbor pa dve. V teh sejah so se reševale vse važnejše zadeve »Zaveze«, druge manj važne ali pa nujne stvari je reševalo predsedništvo samo z naknadnim odobrenjem vodstva, ozir. upravnega odbora.

Vložni zapisnik šteje do danes 492 števil, ne všteti tajniških in blagajniških vlog in dopisovanja uredništva in upravnih »Zavezniških« listov. Ker je naša organizacija dospela v razmeroma kratkem času že na zelo visoko stopnjo razvoja, se je tudi delo pri »Zavezi« zelo namnožilo ter ga je jedva mogoče obvladati. Treba bode torej že v bližnji bodočnosti premisljati, kako bi se tem razmeram končno odpomoglo. —

V »Učit. Tovarišu« in »Slov. Narodu« se je prijavila zahvala vsem, ki so pripomogli, da se je zadnja glavna skupščina »Zaveze« v lepi naši Postojni tako lepo završila.

»Zaveza« je poslala vsem društvom poziv, naj z vsemi močmi podpirajo razširjenje »Zavezniških« listov. Ta poziv je imel prav povoljen uspeh. Število naročnikov je narastlo, za kar gre v prvi vrsti priznanje vrlim poverjenikom in poverjenicam posameznih učit. društev, ki so se s hvalevredno vnemo lotili tega težavnega posla. Le črnomaljsko učiteljsko

društvo je odgovorilo, da mu ni moči agitirati v tem smislu za razširjanje »Zavezniških« listov, dokler se učiteljem ne izboljšajo plače, češ: »to bi se reklo tirati tovariše in njih družine v glad.«

Glasom sklepa zadnje »Zavezine« glavne skupščine in poznejšega temeljitega posvetovanja upravnega odbora (z dne 29. dec. 1904). je postal »Učit. Tovariš« z novim letom 1905 »tednik«. To naše glasilo izvršuje svojo zadačo v polni meri. Ponosni smemo biti na ta list, ki tako neustrašeno zagovarja naše stanovske koristi. (Pritrjevanje in navdušenje).

Vobče napredujeta polagoma, a uspešno naša lista: »Učit. Tovariš« in »Zvonček«, nekoliko manje pa »Popotnik«. Od strani našega učiteljstva bi se pač lahko še mnogo storilo zlasti za razširjenje »Popotnika« in »Zvončka«. V tem pogledu kličem: zdramimo se! — Velike težkoče pa so v tem, ker izhajajo naši listi na raznih krajih ter so tudi uredništva in upravnštva od njih preoddaljena. To provzroča skoraj dvojno delo, ki ga je kaj težko zmagovati, posebno vsled tega, ker je vsak tovariš malone preobložen s stanovskim delom in z raznimi postranskimi opravili, ki ga obtežujejo, pa jih mora vendarle opravljati, če hoče — živeti on in njegova družina.

Tudi v tem oziru bo treba temeljite preosnove. Skrbeti nan je v prvi vrsti, da dobimo svojo lastno tiskarno, ki se naj v njej osredotočijo vsa naša tiskarska dela. O tem važnem vprašanju se je posvetoval upravni odbor v svoji seji dne 29. dec. 1904 in primerno ukrenil. Izvolil se je ad hoc odbor 9 članov, ki naj glede tiskarne potrebno ukrene in v tem poroča. Na event. željo gg. delegatov bode o tem dal g. predsednik pozneje potrebna pojasnila čestiti delegaciji.

Glede »Zavezniških« listov mi je še omeniti, da bi ti gmotno lahko mnogo bolje izhajali, da pa je mnogo naročnikov-zamudnikov, ki nikakor nočejo storiti svoje dolžnosti; dalje stanejo pri »Zvončku« razni klišeji mnogo denarja in slednjič zahtevajo dandanes sotrudniki že za vsako malekost »nagrade«. Da se gmotno stanje naših listov izboljša, je upravni odbor sklenil sledeče:

1. V prihodnje se priobčujejo le oni uradni razpisi služeb, ki se tudi plačujejo; zato naj se c. kr. okrajni šolski sveti pozovejo, da to tudi store; 2. pri klišejih naj se ne prekorači meja 800 kron; 3. klišeji naj se kolikor mogoče zamenjavajo; 4. ob nagradi pisateljem naj se gleda tudi na kakovost spisov. — Vobče pa je vodstvo sklenilo sledečo pisateljsko nagrado: a) za prozo po 1 K od tiskane strani b) za poezijo po 2 K.

Ako pa kdo gg. delegatov želi v tej stvari še kakih prememb, prosim, da se pozneje oglasi k besedi.

G. Ant. Begu se je določilo za korekturo »Učit. Tovariša« nagrade 100 K.

Tovarišu Ig. Šijancu, ki je zastopal našo »Zavezo« pri zborovanju »Saveza hrvatskih učiteljskih društev« dne 6. in 7. julija 1904 ter o tem tudi poročal v »Učit. Tovarišu«, se je dovolila nagrada 30 K. Omeniti mi je pa pri tej priliki, da obratno hrvatski »Savez« ne pošilja na naša zborovanja nikdar kakega svojega zastopnika.

Kakor znano, je sklenila »Zaveza« z banko »Slavija« pogodbo glede učiteljskih zavarovanj, in sicer ima plačati »Slavija« $1\frac{1}{4}\%$ opravnine (t. j. 12½ gl. od vsakega tisočaka zavarovanega kapitala) od tistih učiteljev, ki so se pri njej zavarovali in 3% opravnine (t. j. 3 kr. od vsakega goldinarja vplačane letne zavarovalnine). »Slavija« je po tej pogodbi deloma že izplačala »Zavezi« okrog 2800 K, v zadnjem času pa o nadaljnjih prispevkih ni hotela ničesar več vedeti, kar

pa je seveda v protislovju s pogodbo. Upravni odbor se je v tej zadevi posebe posvetoval in sklenil, uvažuje, da je »Slavija« eminentno narodno podjetje, glede izterjanja zao-stalih doneskov sledeče:

1. k ravnatelju banke »Slavije« v Ljubljani naj gre deputacija »Zaveze« ter naj mu vso stvar razloži;
2. ako se ne doseže pozitivnega uspeha, naj se stvar pojasni glavnemu ravnateljstvu v Pragi;
3. v skrajnem slučaju naj se zadeva izroči pravnemu astopniku.

Izvršuje te sklepe se je predstavila deputacija »Zaveze« (Jelenc, Česnik) ravnatelju Iv. Hribarju, ki mu je pojasnila vso stvar. Ravnatelj Hribar je deputaciji izjavil, da mu vsa pogodba ni bila natančneje znana, zagotovil pa je, da bode uvaževal vsa v pogodbi navedena določila in da »Zaveza« gotovo dobi, kar ji gre.

Menim torej, da se bo dala ta zadeva mirnim potom rešiti in da smemo ravnateljstvu banke »Slavije« zaupati, da bo storila svojo dolžnost. —

G. Drag. Hribar je prodal svojo tiskarno v Celju »Zvezi slov. posojilnic« in je ta prevzela tiskarsko koncesijo s 1. oktobrom 1904. Dopisom z dne 16. oktobra 1904 je naznanila »Zveza« »Zavezinemu« vodstvu, da prevzame s tem obenem tudi tisk »Popotnika«. Vodstvo je nato odgovorilo, da niti Hribar niti »Zveza slov. posojilnic« nimata kake pravice do »Popotnika« ter si »Zaveza« pridržuje, da glede »Popotnika« svoječasno ukrene, kar se ji zdi potrebno. Začasno se je pa prepustil »Popotnik« še nadalje v tisk »Celjski tiskarni«, in sicer je ta za 10% ceneja, nego prejšnji lastnik Drag. Hribar.

»Zavezino« vodstvo je dalje sklenilo, da pristopi »Zaveza« kot zadružnica »Hranilnici in posojilnici učiteljskega konvikta« v Ljubljani z deležem 50 K in poleg nje še drugih 14 učit. društev. Takisto je pristopila »Zaveza« »Učit. konviktu« kot pokroviteljica z zneskom 200 K. — Rezervni fond »Zaveze« znaša zdaj 380 K 41 h.

Pred par leti se je obrnila »Zaveza« na vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda« z zahtevo, naj se v bodoče v družbeni odbor kandidira tudi kak učitelj. Ker je »Družba sv. Cirila in Metoda« eminentno šolska družba, ki pridejo v njej na dnevni red tudi strogo šolska, ozir. pedagoška vprašanja, in ker učiteljstvo to družbo vselej in povsod izdatno podpira, je bila naša zahteva gotovo povsem utemeljena in opravičena. A kaj se je zgodilo? Na naš dopis nismo bili vredni prejeti niti odgovora! Usojam se na tem mestu izraziti našo nevoljo na takem postopanju ter si dovoljujem izreči še enkrat v imenu vsega v »Zavezi« združenega učiteljstva, da pričakujemo, da se v prihodnje naši opravičeni zahtevi gotovo ustreže. Če je pa vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda« mnenja, da brez nas lahko izhaja — nam tudi prav! (Splošno ogorčenje).

Omeniti mi je še, da se bode vršila dne 10. septembra v Ljubljani velika slavnost: odkritje Prešernovega spomenika. Predsedništvo »Zaveze« je tem povodom razposlalo vsem učiteljskim društvom poziv, da se — če ne korporativno — vsaj po deputacijah udeleže tega velikega narodnega slavlja. Pokažimo z mnogobrojno udeležbo, da znamo ceniti našega prvega pesnika - klasika, ki bi mnogi radi, da bi ga ne bilo nikdar med nami! Umrl je — a ni umrl; še živi med nami in živel bo, dokler bo živel zadnji zavedni Slovenec, dokler bo živela misel slovanska!

Veliko pažnjo obrača »Zavezino« vodstvo in naš organ »Učit. Tov.« gibanju istrskega učiteljstva. To mora odobravati vsak, saj je naše zanimanje prepojeno z željo, da bi

zlasti našim tukajšnjim tovarišem kmalu zasijali lepši in pravičnejši časi! Da se to zgodi, je treba vse naše moči koncentrovati v naši organizaciji, ki nam je najboljši porok, da se bodo tudi nam zjasnila vremena! (Živahno ploskanje.)

Predsednik Jelenc: Želi kdo besede k temu poročilu? Gospod Janko Likar.

Delegat Janko Likar: Lep korak naprej smo napravili z ustanovitvijo hranilnice in posojilnice »Učit. konvikta«. Še več bi storili sebi v korist, ako bi ustanovili ali dobili svojo tiskarno, ki bo gotovo nosila lepe dobičke in izvrstno služila naši organizaciji. Predlagam: Delegacija naroča uprav-nemu odboru, da stori vse potrebne korake v to, da pridobi lastno tiskarno.

Predlog sprejet enoglasno.

Predsednik: Želi še kdo besede? Gosp. Štipko Jelenc.

Delegat Štipko Jelenc: Obžalujem, da se Družba sv. Cirila in Metoda ne ozira na učiteljstvo. Vprašam: Ali bi se ne moglo kako napraviti, da bi se deželna učit. skupščina nekako združila z odkritjem Prešernovega spomenika?

Delegat Lovro Perko: Predlagam, naj prosi »Zaveza« deželni šol. svet kranjski, da se prestavi deželna učit. skupščina tik pred odkritje Prešernovega spomenika v Ljubljani. Predlog sprejet enoglasno.

Delegat Franc Krajnc: »Učit. Tov.« naj prinaša vse razpise učit. služb, tudi take, ki ne prihajajo uradno.

Predsednik: To je bilo že sprejeto in se bo skrbelo, da se izvrši.

Delegat Lovro Perko: Družba sv. Cirila in Metoda ignorira vodstvo »Zaveze«. To je vredno vsega pomilovanja. Naj se opomni društveno vodstvo, da se kaj takega več ne zgodi.

Delegat Mihael Kabaj: S sprejetjem tega predloga bomo družbi le škodovali. Zato bodimo za sedaj še obzirni. Recimo še enkrat, naj nas uvažuje.

Delegat Ivan Šega: Družba sv. Cirila in Metoda nas prezira. V njenih zavodih se uči mladina samo moliti. S tržaško šolo n. pr. niso kar nič zadovoljni. Tudi glede nastavljanja učiteljev ravna nepravilno.

Delegat Franc Cvetko: Predlagam, naj se izreče ogorčenje vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda za njega preziranje.

Delegat M. Kabaj se zavzema za svoj prejšnji predlog.

Tajnik: Predlagam konec debate.

Ni sprejeto.

Delegat Fran Voglár: Družba sv. Cirila in Metoda nam mora zagotoviti mesto v svojem vodstvu.

Delegat Janko Likar: Tako preziranje zahteva in zasluži samo preziranje. Zato se naj izreče družbi preziranje toliko časa, dokler nam ne da zadoščenja.

Predsednik: Dam na glasovanje predlog gospoda Cvetka: Delegacija izreka vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda ogorčenje nad tem, da ni smatralo »Zavezine« uprave za vredno, odgovoriti ji na prošnjo, naj se voli v vodstvo zastopnik izmed učiteljstva.

Predlog sprejet enoglasno.

Tajnikovo poročilo vzeto na znanje.

Poročilo rač. pregledovalcev.

Račune so pregledali in v redu našli gđc. Janja Miklavčič ter gg. V. Rus in Fr. Rojina.

Blagajniška poročila.

Blagajnik Franc Luznar poroča namesto upravnika Frana Črnagoja o »Učit. Tovarišu«. Vseh naročnikov je

Delegat Jožef Zajec: Drugi upravni odborniki se naj volijo tudi per acclamationem. — Sprejeto.

Delegat Fran Voglár: Ali voli vsaka kronovina zase?

Predsednik: Doslej je bilo tako. Če delegacija sklene, volijo vsi skupaj vse delegate.

Delegat Jakob Dimnik: Naj volijo vsi delegati vse upravne odbornike. — Sprejeto.

Tajnik Dragotin Česnik: Za Kranjsko predlagam: gg. Šego, Režka in Dimnika.

Delegat Alojzij Urbančič: Za Primorsko volimo gg.: Anžlovar, Berginec, Križman.

Delegat Blaž Tominc: Za Štajersko: Kocbek, Gradišnik in Strmšek.

Vsi izvoljenci sprejmo mandate.

Volitev pregledovalcev računov.

Delegat Karel Mahkota: Predlagam gdč. Janjo Miklavčič ter gg. Rusa in Rojino. Obvelja.

Predlogi in nasveti.

Delegatinja Ana Petrovčič: Delegat, ki se ne udeleži zborovanja, naj se denarno kaznuje.

Delegat Janko Likar: Ni umesten tak predlog.

Delegat V. Pulko: Tudi jaz menim, da ni umesten, ker nima prave podlage.

Predlog ni sprejet.

Delegat Franc Krajnc: Upravni odbor naj premišlja o delni preosnovi društvenih pravil, da se eventualno skliče delegacija vsako drugo leto.

Delegat Štefan Ferluga: Nisem zato, da bi ne zborovala »Zaveza« vsako leto.

Delegat Jožef Zajec: »Zaveza« naj nas kliče vsako leto! To je naš praznik!

Delegat Alojzij Urbančič: Vsako leto! Pravila so mrtva, vodstvo je, ki jih oživlja.

Delegat Fr. Krajnc: Pregledajo se naj oni paragrafi, ki govorijo o volitvah.

Sprejeto.

Delegat Ivan Jakše: »Zaveza« odločno protestira proti netaktnemu vedenju nadzornika Belarja, s katerim je omenjeni gospod kot c. kr. nadzornik žalil v skrajno zaničljivem tonu v službi osivelega in za slov. šolstvo velezaslužnega ravnatelja g. Lapajneto ter poziva merodajne faktorje, da napravijo takim slučajem konec enkrat za vselej!

Delegat Lovro Perko: Ta protest se naj razširi proti vsem žaljivcem učiteljstva, kakor proti nadzorniku Dreflaku.

Enoglasno sprejeto.

Predsednik: Zahvaljam se v imena vsega učiteljstva »Tovarišu« in njega uredniku g. E. Ganglu za neustrašeno zastopanje naših pravic. V dokaz naše zahvale mu podarjam to majhno darilo.

Delegatje in delegatinje so priredili g. Ganglu viharne ovacije. Predsednik Jelenc mu izroči krasno zlato uro z verižico.

Predsednik: Zahvaljam Vas za pazljivost in lepe nasvete ter zaključujem zborovanje delegacij!

(Konec tega poročila priobčimo prihodnjič.)

O vsem, le o šoli ne.

Klerikalci govorijo po raznih shodih in ob raznih prilikah o vseh mogočih in nemogočih stvareh, ukrepajo in sklepajo resolucije, le o šoli in to specialno o ljudski

šoli molče; kvečjemu, če ji morejo tuintam priložiti kako zaušnico. Da o nas učiteljih ne mislijo najbolje, je znano. Če bi šlo po njih volji, bi z enim mahljajem ubili ves učiteljski stan, saj je po njih mislih in željah pravi pravcati nebodigatreba. Tako mislijo vsi klerikalci in tudi naši. Pred nekoliko časom so zbobnali ti osrečevalci ljudstva večje ali manje število duševnih siromakov kot nekako »krščansko soc. demokracijo« k Dev. M. v Polju pod Ljubljano.

Na tem shodu — kapo dr. Evang. Krek — so govorili o vseh mogočih napravah in organizacijah, ki morajo čez noč narod povzdigniti na višek kulture in bogastva. Gospodarska organizacija, emancipacija je bila gotovo vsaka deseta beseda, če še ne več. O strokovnih predavanjih in o izobrazbi teh je govoril če ne vsak, gotovo pa vsak drugi govornik. Tu so poudarjali važnost gospodinjstva, ročnih del in sličnih zmožnosti in spretnosti. Teda izobrazba v pravem pomenu besede. No, pa ti ljudje res tako mislijo? Kaj še! To so prazne besede in malo peska v oči ljudem, ki so sicer večinoma še duševni siromaki, a se tja insem temu in onemu malo svetlika. Da te bolj priklenejo nase, jim je treba nasuti peska v oči.

Klerikalci pa izobrazba — kaka ironija! To se spozna tudi po tem, kakšni zagovorniki šole so ti ljudje; najrajši bi podrli vse šole, da bi strigli ovce kot v starih dobrih časih. Vprašamo vas, kako pa hočete to izvršiti, ko hočete, kjer to le gre, najpotrebnejše nauke, ki so temelj vsaki izobrazbi (torej znanje, ki ga nudi ljudska šola) kolikor mogoče utesniti, če ne celo odpraviti? Stavba, ki je trdna, ima močan, dober temelj. Tudi pri izobrazbi je treba temelja in ta temelj da ljudska šola. Brez ljudske šole ali teh temeljnih nauk je vsaka strokovna izobrazba polovičarska, če ne celo nemogoča. In vi niste zidarji tega temelja, pač pa razdiralci; to smo vam že mnogokrat dokazali. Koliko še tava med nami ljudstva brez vsake omike in šole. To ljudstvo je vsestransko zaostalo — inferijorno; a vi, ki bi mu v prvi vrsti lahko pomagali iz blata, v katerem se zdaj valja, tega ne naredite, dobro se zavedajoč, da je to najboljša molzna krava in da je tu dobiti ob volitvah največ krščansko-zavednih glasov.

Ti prijatelji ljudske prosvete so za utesnitev pouka do polovice, to je: naj se uvede povsod na kmetih pol-dnevni pouk. Zadnje šolsko (osmo) leto naj odpravijo. To je doba, ko je duh najbolj prožen in dovzeten. Tako ne delajo prijatelji ljudstva, kaj še prijatelji strokovne izobrazbe in vsestranske emancipacije. No, to tudi niso. Njih dela, očita in zahrbtna, govorijo o tem dovolj glasno.

Krasno je pel veliki zvon v župni cerkvi, poroča med drugim »Slovenec«. O tem, kako je pa z ondotno šolo, ni črhnil niti besedice. Znano je, kako je prenapolnjena; treba razširjati. Vemo, da jim ni nič do tega. Saj je znano, in pri neki priliki je tudi neki duhovnik to izdal: bolj ko je nevedno ljudstvo, tem bolje za nas. Po tem se tudi ravna. Razumno je, zakaj tedaj o šoli tak molk. No, pa naj sklepajo še tako lepe in duhovite stvari; povemo jim na vsa usta, da je tako delo brez vsake podlage, dokler ljudstva tja do zadnje hribovske vasi ne izobrazimo, mu ne damo najpotrebnejših nauk za življenje, ki se jih pridobi potom ljudske šole. Potem pride še drugo.

Šele potem bodo imela zborovanja res realna tla, ko bodo vstajali govorniki, stavljali predloge in resolucije, v katerih se zahteva razširjenje pouka, ustanovitev novih, prepotrebnišol. To je poglavitno in brez tega je vsak po-

izkus nemogoč, ali pa vsaj tako malenkosten, da o njem niti govoriti ne smemo.

Da do tega ne pride, zato bodo že skrbeli gotovi vaši kolovodje, ki jim je tema nad vse ljuba. Ti že poskrbe, da bo razgovor o vsem mogočem, le o šoli ne. Saj jim te ni treba, kaj še, da bi to podpirali.

In če oni tega ne store, je naša dolžnost, da mi to storimo in pri vsaki priložnosti ljudstvo učimo, mu odpiramo oči, da spozna te prijatelje, četudi že pozno. Pri tem se ne strašimo nobene besede, če ta morda grmi proti nam z lece pri Dev. M. v Polju ali kje drugje. Ne hudiča — ne birača; za luč, napredek in svobodo gremo pogumno v boj!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca malega srpana 1905 K 113.819'35.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Skrb za istrsko učiteljstvo.

V 167. številki »Slovenca« čitamo v notici »Liberalni nos Slovenskega Naroda« sledeče: Kar se pa tiče »Narodove« grožnje, da bo v Istro zanesel svoja načela in boj, odgovorimo le, naj to poizkusi! Mi mu bomo celo dali naslove »svobodomiselnih in narodnih elementov« à la učitelj Zec, ki svoje izdajalsko početje zakrivajo s plaščem liberalizma. Tak je pri nas liberalizem, gospodje okoli »Naroda« in »Tovariša«

Ni nas volja, prerekati se ni s »Slovincem« in z malo znanim »Omnibusom«, ki ni niti slovanskega imena vreden, a vendar, ker so gospodje okrog teh listov tako postrežljivi, prosimo, naj naznanijo naslove onih »svobodomiselnih in narodnih elementov« à la učitelj Zec, ki svoje izdajalsko početje zakrivajo s plaščem liberalizma, naj dostavijo pri vsakem naslovu tudi ono izdajalsko početje, ker je dolžnost vsakega Slovenca in Hrvata, da jih ovira v tem, in če je možno, da jim popolnoma prepreči to izdajalsko početje.

Da nam ne bodo podtikali osebnih ozirov, da mislimo tovariša Zeca zagovarjati, povemo, da ni to naš namen. Vendar kolikor smo spoznali razmere, smo prepričanja, da je izdajalsko početje Zečevo to, ker poučuje italijanščino na svoji šoli. Gospodje, ali je Zec sam uvedel italijanski pouk, ali ga je uvedel na odlok šolskih oblasti? Na to vprašanje odgovorite, in potem smo na čistem, kje je izdajalstvo! Znani so nam šolski zakoni in vemo, da učitelj ne sme svojevoljno uvajati predmetov v šolo, a tem manj določevati učni jezik, torej tudi Zec ni uvedel sam italijanščine. Seveda, gospodje bi radi, da bi se Zec uprl šolskim oblastnjam, a ko bi ga te odpustile iz službe, bi se mu pa posmehovali. Naj omenimo mimogrede le slučaj, ki se je prigodil pred leti. Bil je v službi mlad učitelj, ki mu je šolska oblast naložila, da mora poučevati v dotičnem kraju nemščino, a ker se je temu uprl, je bil kmalu odstavljen. V dotični kraj je prišel drug učitelj, ki poučuje še danes nemščino, a ga vendar klerikalni gospodje povsod hvalijo in protežirajo. Opuščenemu tovarišu se je

posrečilo dobiti službo v drugem okraju in službuje še danes ter je osivel v svoji službi in v boju za narodnost, a vendar ga gospodje à la Spinčić in Laginja proglašajo za narodno izdajko, ker jim noče slepo hlapčevati.

Še nekaj! Znana nam je dekanija, kjer so se vršili pred leti vsi cerkveni obredi v slovanskem jeziku, celo matrike so se pisale z glagolico. Danes se vrše v tej dekaniji vsi obredi edino v zveličalni latinščini. Zakaj pa od duhovščine te dekanije ne zahtevajo »Omnibus«, »Slovenec«, »Edinost« i dr., da bi morala kar čez noč uvesti glagolico? Vemo, s čim pridejo na dan, namreč z znamenito »obediencia canonica«. Kaj pa bi se jim zgodilo zaradi te? Nič več in nič manj kot učitelju Zecu, ako bi ne slušal šolskih oblasti, namreč v najhujšem slučaju bi bili odpuščeni iz službe. In vendar tej duhovščini ne očitajo izdajalstva, četudi se ni niti toliko ganila, da bi bila tržaškega škofa opozorila na to in ga opomnila, naj ne bo tako hud nasprotnik glagolci ob konferenciji v Rimu.

Da bo jasno, zakaj je večina istrskega učiteljstva mnenja, da je slovanski klub istrskih deželnih poslancev klerikalen à la Šusteršič, moramo poseči nekoliko nazaj. Že v 4. številki l. 1904. je prinesel »Tovariš« dopis iz Istre, kjer dopisnik primerja slovanske poslance s kranjsko klerikalno stranko in odkrito pove, da so istrski slovanski poslanci verni drugi kranjskih klerikalcev, t. j. da so nasprotniki šoli. Tačas ni nihče ugovarjal tej trditvi, a sedaj, ko se je odlučila mrena z oči tudi nekaterim hrvaškim učiteljem, da nočejo slepo drviti za stranko, ki jo vodita dr. Laginja in Spinčić, se je pričel repenčiti puljski »Omnibus«, a namesto, da bi dokazal pravo svoje stranke, opsuje vsakega, ki se slepo ne pokori t. j. stranki, z narodnim izdajalstvom. Za nas je malega pomena, ali vodijo puljsko občino Italijani ali c. k. morharica, mi smo uverjeni, da so oboji Slovanom nasprotni, naj se potem cepijo v kolikor hočejo strank in se veže z njimi dr. Laginja ali učitelj Zec, oba ne bosta premenila tega dejstva. Za nas je važen vsak nastop naših poslancev v deželnem zboru. Že mnogokrat so poudarjali ob volitvah: Ako bi bilo naše ljudstvo bolj izobraženo, bi pridobili večjo zmago, t. j. več mandatov. Vsak, ki zdravo misli, spozna, da je podlaga izobrazbi šola, a podlaga tej učiteljstvo. Dobro učiteljstvo — nasledok dobra šola in tej je nasledok dobra izobrazba. Kako pa ravno slovanski poslanci skrbijo za učiteljstvo?

Že v zgorej navedenem dopisu je ožigosal dopisnik njihov nastopanje proti učiteljstvu že od 1895. l. V zasedanju deželnega zbora v oktobru 1904 je vendar prišel na dnevni red tudi načrt zakona glede upokojevanja učiteljstva, njegovih vdov in sirot. Učiteljstvo vse Istre se je zanimalo za to. Slovensko učiteljsko društvo za koprski okraj je vložilo temeljito spomenico deželnemu zboru in enako se je oglasilo tudi italijansko učiteljstvo.

Sedaj si oglejmo, kaj je naredil slovanski klub v istem zasedanju v prilog učiteljstva? V seji 21. oktobra 1904 je predlagal poslanec Spinčić kopico prememb in popravkov dež. zakona z dne 9. oktobra 1901, od katerih so znamenite tri, namreč:

1.) Plača usposobljenega učiteljstva na ljudskih šolah naj se določi na letnih 1200 K, a učiteljstvo, ki je opremljeno samo z zrelostnim izpričevalom, naj dobi 900 K. Vendar ni pri tem povedal, kaj naj se naredi z učiteljstvom I. pl. razreda, ki ima že sedaj več kot 1200 K. plače.

2.) Stanarina učiteljstva na občinah ljudskih šolah v Pulju naj se določi na letnih 250 K, v mestih Koper, Poreč, Pazin,

Volosko in v zdraviliščih Opatija, Lovran in Lošinj Mali na 200 K, a v vseh drugih šol. občinah na 150 K.

Lahko je g. poslanec rešil zadevo, da je ostala ovca cela in volk sit, a učitelj pri vsem tem lačen. Kdor bi to pogledal površno, bi mislil, da je poslanec predlagal učiteljstvu lep poboljšek, ker dež. šol. zakon z dne 9. oktobra 1901 določa učiteljem letne plače v III. pl. razredu le 1000 K. Ravno ta zakon določuje pa učiteljem na enorazrednici stanarine 250 K, a na dvorazrednicah ali večrazrednicah 350 K. Iz tega je razvidno, da kar je g. poslanec dodal plači, je odvzel stanarini. Sedaj, ko imamo stanarino določeno na 250 K, oziroma 350 K, nam dajejo občine stanovanja, ki so le premnogokrat premajhna, mokrotna, zadehla in nezdrava, a poleg tega dostikrat že razpadajoča. Kaj bi bilo pa potem? Ako bi se učitelj le količkaj pritožil, bi mu občina kmalu nakazala stanarino. In kaj naj dobi učitelj za 150 K? G. poslanec, povprašajte n. pr. svojega prijatelja g. Jenka v Podgradu, kakšno stanovanje se dobi tam za 150 K? Mogoče ena soba ali pa še ta ne prav primerna. In kaj naj rečem še o krajih, kamor zahajajo letoviščarji, ki le premnogokrat plačajo od sobe po 50—80 K na mesec.

3.) Predlagal je še g. poslanec Spinčić, naj se odloži obravnavo pokojninskega zakona za toliko časa, dokler ne dobe te spremembe najvišjega potrdila. G. poslanec Kompare se je zavzel s svojo interpelacijo za vročinske počitnice, a drugi so le temu pritrjevali.

Gospodje, ako bi imeli le količkaj srca za učiteljstvo, bi se vam morali usmiliti vsaj onemoglo učiteljstvo, učiteljske vdove in sirote, a ker nimate srca, ste izkušali na vsak način spraviti z dnevnega reda načrt pokojninskega zakona. In sedaj hočete, da se bo učiteljstvo vnemalo za vas? Vemo, da nam daste za odgovor kakšnega izdajico, s katerim nazivljate vsakega, ki ne trobi v vaš rog in vam ne kadi z največjo kadičnico, a to nam čisto nič ne imponuje. Lahko bi ga vam vrnili z vsemi obrestmi, ker ne skrbite za učiteljstvo in s tem ne za šolo ne za narodni napredek.

Kako nastavlja pri nas učiteljstvo?

(Iz koprškega okraja.)

Preden odgovorim na to vprašanje, naj vendar omenim, da bi morali veljati tudi za Istro, četudi je dežela neverjetnosti, avstrijski državni zakoni, sklenjeni v dunajskem državnem zboru. Logično sklepati bi morala torej veljati tudi §§ 38. in 50. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869, ki določujeta, da ima pravico do definitivnosti vse usposobljeno učiteljstvo, ako nima takšnih pogojev, zaradi katerih bi moralo biti odstavljeno že definitivno imenovano. Vsak bi mislil, da je po tem določilo nastavljena pretežna večina usposobljenega učiteljstva definitivno, a pri nas ni tako. Pri nas je polovica usposobljenega učiteljstva nastavljena le provizorno in to ne malo časa. So v okraju učitelji, ki so napravili že pred 10. leti sposobnostni izpit, a vendar morajo še danes provizorno službovati.

Kdo je temu vzrok? Kratek je odgovor: c. k. okrajni šolski svet, ki ne razpisuje služb, in če kdo prosi za definitivno nameščenje, dobi kratek odgovor: »Ni mesta, čakajte, da bo služba razpisana«. Ali ni to prefriganost, da se drugače ne izrazim? Kako ni mesta? Če ni drugega, je isto, kjer slušbuje sedaj provizorno. Te razmere ugajajo c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, ker provizorno učiteljstvo predstavlja

sam kakor se mu poljubi. Navedem naj slučaj. Je mesto v okraju II. plačilnega razreda, in sicer mesto nadučitelja na dvorazrednici. Ta šola je bila ustanovljena že pred 25. leti, ako ne že prej, a zdi se mi, da ni bilo na nji še nikdar definitivnega učitelja. Okrajni šolski svet namešča to službo provizorno, četudi z usposobljenim učiteljem. Tako je prišel že pred leti na to šolo sedanji nadučitelj. Dejal bi: bil je Benjamin. V letih se marsikaj izpremeni. Prišel je v isti kraj duhovnik, ki je nadučitelja obdolžil, da je kradel pure. Zaradi tega je padel nadučitelj v nemilost pri predsedniku okraj. šol. sveta in zato dobil zadnje dni februarja ukaz, da mora biti 1. dne marca že na drugem mestu; vendar pa ni ga doletela enaka nemilost od drugih članov okraj. šol. sveta, in še danes je na svojem prvem mestu. Ko se je pričelo to nepotrebno prestavljanje, so rekli, da bo prihodnji mesec služba razpisana in kdor bo definitivno imenovan, ta naj bo tam. Dosedaj ni še ta služba razpisana, a spletkarijo dalje. Dosedanji nadučitelj ima svoje protektorje v nekaterih članih okr. šol. sveta, drugi v predsedniku okr. šol. sveta, in kakor pravijo, tretji pridno postopa v Trstu po stopnicah, da si dobi protektorjev pri dež. šol. svetu, češ, kar bodo ti naročili okr. šol. svetu, to bo izvršil. Vsi ti protektorji se nič ne zmenijo za to, da zakon določuje, da se ima služba razpisati in podeliti onemu prosilcu, ki je zaslužnejši in za to službo najsposobnejši.

Enaka se godi tudi ob definitivnem imenovanju, ako je slučajno katera služba razpisana. Okr. šol. svet protežira onega, ki je njegov Benjamin, kraj šol. svet stavi na prvo mesto v terno svojega Benjamina, a nihče se ne zmeni, kdo je zaslužnejši in sposobnejši. Prigodilo se je že, da je postavil kraj. šol. svet na prvo mesto celo neusposobljenega učitelja, a druga dva usposobljena prosilca na 2. in 3. mesto. Zato pa se vleče imenovanje nekega nadučitelja že od februarja. Oblastniji so mnenja, da imenujejo onega, kogar se jim ljubi, a neki prosilec je mnenja, da morajo imenovati onega, ki je zaslužnejši in sposobnejši. Slišal sem, da ima ministrstvo sedaj vso to zadevo v pretresu. Tovariša prosim, naj objavi rešitev, da zvemo, ali je tudi za nas pravica ali se moramo le prilizovati.

Takšnih razmer so mnogo vzrok oni učitelji, ki so se vdali klečeplazenju in si s tem izkušajo pridobiti raznih protektorjev. Zato se mi je zdel jako umesten predlog pri letošnjem občnem zboru našega učiteljskega društva, predlog namreč, naj društvo napravi korake v ta namen, da razpišejo vsak semester vsa mesta, ki niso zasedena od definitivnega učiteljstva. Ker je bil predlog soglasno sprejet, prosim odbor, naj se požuri, to izvršiti. Tovariše v drugih okrajih pa prosim, naj javno poročajo, ali se jim godi tudi enako kot nam.

Iz tega razvidi tudi drugo slovensko učiteljstvo, kakšne razmere vladajo v Istri. In namesto, da bi se istrski učitelj v svojih društvi strokovno izpopolnjeval in ojačeval, se mora boriti za svoje v zakonu zajamčene pravice.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Ljutomersko učiteljsko društvo je zborovalo v četrtek, dne 3. avgusta, na Cvenu. — G. predsednik pozdravi zborovalce, katerih se je zbralo vključno z neznanimi vročini precejšnje število, ter gosta g. visokošolca Mihaliča in g. abiturijenta Stanjka. — Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri

ter se preide k točki »Izpremenitev pravil učit. društva«. G. Čeh je oskrbel pravila učit. društva za ptujski okraj, na podlagi katerih so se sestavila pravila za naše učit. društvo. — O točki »Vročinske počitnice« se je razvnel prav živahen razgovor, ker nekateri šol. vodje vkljub ukazu c. kr. dež. šol. sveta, da je popoldan prost, ako je predpoldne 20° R vročine, tudi še popoldne zahtevajo pouk. Glede deželne učit. skupščine se naroča odposlancu, da se zavzame za vse točke, navedene v »Schul- u. Lehrerzeitung« ter se mu podajo natančnejše zahteve učiteljstva o obravnavi šol. zamud, o oproščenju in odpustu učencev. Zahteva naj posebno vračunanje vseh podučiteljskih službenih let ter uravnavo plač po 11., 10., 9., 8. činov. redu državnih uradnikov. — Pri slučajnostih se je razvnel prav živahen razgovor o zadnjih volitvah v okrajni šol. svet. Ker se je tukaj učiteljstvo zopet preziralo vkljub temu, da je že opetovano izrazilo željo, naj voli tudi okr. zastop vsaj enega učitelja v okr. šol. svet, se sklone izraziti okraj. zastopu obžalovanje na takem postopanju.

Vestnik.

Šolske zamude in zapor. Prijatelj nam piše: Intenzivnejše kaznovanje zaradi šolskih zamud je v zadnjem času šolski obisk jako izboljšalo. To je gotovo prav in dobro, zakaj s tem se je tudi povzdignil nivo izobrazbe in znanja na dokaj višjo stopnjo. Nekaj pa je pri tem vendarle žalostnega, namreč kaznovanje staršev z zaporom, in to ni prav in ne dobro. S tem trpi preveč morala in v krajih blizu sodišč tudi dosti ne pripomore k izboljšanju šolskega obiska. Premnogokrat sem že imel žalostno priliko, čuti iz ust sicer poštenega in imovitega kmeta: »Kaj bo, če me naznanite, bom pa šel par ur presedeti v ječo in stvar bo zopet v redu!« Gotovo mi pritrdi vsakteri, da tako govorjenje ni pravo in ne kaže na trden značaj; zato prosimo učiteljske delegate, da se zavzamejo pri deželni skupščini z vso silo, ako je mogoče izpremeniti zakon v tem zmislu, da bi se poslej kaznovali renitentni starši le z globo v denarju in šele tedaj, če se ne bi moglo priti tudi z rubežnijo do plačila, naj bi jih zapirali; in ker gredo krone vsakemu težko izpod palca, se bodo doslej potem izvestno še lepši uspehi pri šolskem obisku kakor doslej. Toliko v eventualno ravnanje!

Umrla je 9. t. m. gospa Ter. Romihova, roj. pl. Raab, učiteljica na Vidmu in soproga meščanskega učitelja in župana g. dr. Tom. Romilca v Krškem. Rajna blaga gospa je bila rojena Kranjica (v Novem mestu), postala učiteljica in službovala najprvo v Ptuj, a 17 let na Vidmu ob Savi. Izvrstna učiteljica, osobito pri začetnikih, je bila za svoj poklic vneto ter zvesta tovaršica svojemu za slovenski narod vnetemu možu, s katerim je sočutno delila njegove lepe ideje. Edinega sinka je z očetom vred skrbno vzgojevala v slovenskem jeziku in narodnem duhu.

Vrtni koncert v korist Učit. konvikta priredi kranjsko učiteljstvo pod vodstvom tovariša Pavla Gorjupa dne 6. septembra o priliki deželne učit. skupščine na vrtu hotela »Ilirija« v Ljubljani. Pri koncertu sodeluje 150 pevk in pevcev, ki bodo izvajali izbrane in efektne zборе, deloma tudi s spremljevanjem orkestra. — Od učiteljstva je odvisno, da prinese ta koncert Učit. konviktu mnogo dobička. Nabira naj med šolskimi prijatelji vstopnino, oziroma predplačila, da se bo vsaj od daleč izkazalo tako, kakor se je goriško učiteljstvo, ki je s svojim koncertom pridobilo Učit. konviktu 1100 kron.

Desetletnica. Ob letošnjem zborovanju naše »Zaveze« je minilo deset let, odkar je poverila delegacija vodstvo »Zaveze« tovarišem Jelencu, Česniku in Luznarju. Predsednik Jelenc, tajnik Česnik in blagajnik Luznar so vodili teh deset let našo »Zavezo« krepko in požrtvovalno ter si zlasti prizadevali, da se je razširilo naše časopisje in se uravnalo »Zavezino« gmotno stanje. Bilo je treba mnogo napornega dela, da je zrastel ugled naše organizacije in da so začeli z njeno močjo računati tudi drugi faktorji. Tovariš Urbančič je pri banketu v Pulju nazdravil tej trojici, ki stoji

na čelu »Zavezi«. Njegovim željam se pridružujemo tudi mi, kličeč: Delujte še desetletja in desetletja dobri in plemeniti stvari v korist!

Redko odlikovanje. C. kr. ministrstvo za uk in bogočastje na Dunaju je z odlokom z dne 11. julija t. l., št. 18517, podelilo g. Ivanu Kuretu, nadučitelju v Dekanih, 50 K nagrade za marljivo gojenje cerkvenega petja. — To je pač redko, zato pa toliko izdatnejše in izpodbudnejše odlikovanje!

Vzgojevalna naloga ljudske šole

po katerih oblastvenih naredbah bi se dala le-ta pospeševati?

Mimo obitelji je šola najvažnejši činitelj pri vzgoji mladine. Šola ni le podpornica in sodelavka, ampak tudi namestnica obitelji pri vzgoji mladine: zato pa morata obe pri težavnem delu biti enakih dejanj ter biti vedno v skladu glede vzgojevalnih pravil in sredstev. Da bi to le povsod tudi tako bilo! A vsakdanja izkušnja nas — žal! — uči vse drugače.

Država in cerkev sicer tudi po svoje vplivata na pouk in vzgojo ljudstva, vendar ostane le edino šoli težavna naloga prave izreje in vzgoje — naroda. — Država in cerkev sprejmeta človeka v svojo oskrb v taki starosti, v kateri se o vzgoji pravzaprav ne more več govoriti.

Dostikrat se šoli očita, da napravi sicer človeka učenega in izvedenega, nikakor pa blagega in lepovednega... S čim naj taka ugovarjanja devljemo v nič? S čim drugim nego s tem, da se vsestransko potrudimo, da imamo za pravo šolsko vzgojo vedno večjo skrb. Duh prave vzgoje naj kraljuje v vsem šolskem življenju. Ves pouk bodi vzgojevalen! Drugi faktorji naj pa šolo, oziroma učiteljstvo pri tem delu krepko podpirajo, a naj ne rujejo proti njima!

Dandanes je človeštvo razvajeno — eden izkuša brez truda živeti, drugi si spet v preživenje naklada preveč dela, zopet drugi ne spoštuje zakona ter pohujšljivo živi i dr. Ali se je potem čuditi, ako tudi mladina posnema slabe zglede ter se čimbolj pridi? Slabo vedenje, poškodovanje drevja, trpinčenje živali, beračenje, pohajkovanje, goljufija, tatvina in še druge napake se dandanes že udomačujejo v otroških krogih. Je li pa vse to zlo zakrivila ljudska šola? Ne! Neštete razvade so posledica slabih zgledov odraslih ljudi, sploh nasledok raznih slabih družabnih razmer. Ker pa učiteljeva moč ne sega v obitelj, in ker je — po gori omenjenem — vzgoja pokvarjena, a izboljšanja se ni še tako kmalu nadejati, zato bi bilo prav potrebno, ko bi tu posegla država ali občina vmes. Država mora, ako hoče, da ji je obstanek zagotovljen, skrbeti, da se vse njene odredbe natanko in ravno tako izvršujejo, kakor si jih ona misli. V tem oziru vzpostavlja celo vrsto zakonov, po katerih se je državljanom ravnati, če nečejo, da jih pokličejo pred sodni stol. Iz tega se razvidi, da država res spoznava svoj vzgojevalni poklic, ker drugače ne bi tega delala. A ta vzgoja ima navadno s človekom šele tedaj opravila — kakor smo to že s početka omenili — ko je že vzgojen in po zakonu dorastel in polnoleten. Država naj skrbi torej zato, da bo že prej posegla vmes.

V interesu zdravega socialnega razvitka našega narodnega življenja je zlasti nujno potreba, da uvedo tako od strani države kot tudi od strani družbe naredbi za šoli odraslo mladež v namen, da si ta osigura to, kar si je v ljudski šoli osvojila ter se tudi še dalje naobrazuje.

V to svrho naj ustanovi država obligatorne nadaljevalne šole, ki bi jih naj mladež pohajala od 14.

do 18. leta svoje dobe! Izvzeti od obiskovanja teh učilnic naj bi bili le oni, ki so si že izvolili določen poklic in se morejo izkazati, da v utrjenje svojega poklica obiskujejo kako strokovno šolo. Pri tem bi imela zavladati ostra kontrola, natančno nadziranje šolskega obiskovanja in ob zanikarnosti bi bilo v nje odpravo upotrebljati energičnih sredstev. Taka institucija bi sigurno ugodno vplivala tudi na šolski obisk in vedenje šolske mladine v pred širinajstletni dobi.

Delavnost države se pa omejuje le na odbojno ali nasprotno delovanje ter se prav malo nanaša na ono, kar v vzgoji imenujemo podporo ali pripomoč. Zato pa tudi vidimo, da njeni uspehi malokdaj ustrezajo namenu, kar se o šolski vzgoji nikakor ne more trditi. V tem oziru ne bi torej nikdar mogli vzgoje prepuščati izključno le državi. Glavna razlika se nahaja v nekem mehanizmu, po katerem vzgaja država po določenem načrtu, česar bi šola pravzaprav ne smela storiti, zakaj ona se ozira v prvi vrsti na posebnosti in na harmonično izobrazitev dece. A tu gre omenjati, da se ta mehanizem tudi iz šole ne da popolnoma odpraviti. To izvira od tod, ker smo v obrazovanju čudi ali prirodnega svojstva otrok še prav malo poučeni, in to vključno temu, da pouk in vzgoja vedno bolj napredujeta in da so uspehi vedno izdatnejši. Notranjost človeškega duha je pač ona zagonetka, ki se ne da tako lahko razvozljati, in vse, kar se godi v otroški duši, ima le slab odsev na vnanjost človeški. Dandanes še ni najti pozitivnega predpisa, po katerem bi postali otroci n. pr. previdni, slušni, darežljivi, zadovoljni, milosrčni itd. Dokler pa ne dospe dušeslovje in na to se oslanjajoče vzgojevanje otroškega srca do one stopnje sovršnosti, na kateri se bo moglo neovrgljivo dokazati postanek, smer in izobrazba duševnih svojstev, dotlej bo pogrešala vzgoja še precejšnega dela popolnosti. In če smo prisiljeni ta nedostatek priznati v pedagogiki, tem manj povoljna mora biti potem ona vzgoja, ki nam jo podaja država.

Šola naj otroku položi temelj, da postane nekoč dober član človeške družbe. Tega naj se privadi po združenem življenju z učiteljem in součencem. Iz šolskega življenja naj se tedaj razvije zmožnost poznejšega pravega vedenja v raznih razmerah življenja!

Šola more vse življenje mladine obračati v njeno korist. A to pa more dognati le učitelj s svojo lastno vplivajočo osebo! — Učitelj bodi vsem učencem vse: oče, mati, duhovnik in gosposka! In to jim tudi lahko je, ako ima le potrebno veljavo, srce polno ljubavi do izročene mu dece in pa neomejeno pravico — odgojitelja.

Učitelj si pridobi pravo veljavo po lastnem vedenju v pričo ljudstva in mladine. Če mu pa hoče kdo to veljavo hudobno kratiti — in ne manjka se takih hudobnežev! — potem naj brezobzirno nastopi zakonito pot — in najti mora pravico! Tu se nudi gosposki najlepša prilika, čuvati ugled učitelja in s tem — prospeh šole. —

Učitelji morajo sami delati na to, da je njihova oseba v otroških krogih merodajna! Beseda učiteljeva bodi otroku sveta, bodi mu evangelij! Šola pa bodi deci vsekdar svetišče, kjer imata vladati dostojnost in lepovednost.

Karkoli stori otrok, naj stori z dobro voljo in ravno zaradi dobrega! Šola uči otroke spoznavati zle posledice hudih dejanj, da se jih bodo vedeli pozneje izogibati...

Le tista morala kaj velja, ki izvira iz ljubezni do bližnjega. Kjer vlada prava morala med mladino, tamkaj se gradi močan temelj človeški družbi!

Vsaka ljudska šola bodi ognjišče prave odgoje — človeštva. Tega naj si je svest vsak učitelj, a to naj upoštevajo tudi drugi činitelji!

Če vsi ti činitelji pri ljudski vzgoji vzajemno delujejo in če je učitelj povsem mož na svojem mestu — to je pač prvi pogoj! — potem pač ne morejo izostati blaženi sadovi ljudskošolske vzgojevalne delavnosti! —

Armin Gradišnik.

Vzpored

**slavnostnih prireditev povodom odkritja
Prešernovega spomenika
dne 10. septembra 1905 v Ljubljani.**

Ob 10. uri dopoldne se zbero društva in odposlanstva pred »Narodnim domom«.

Ob polu 11. uri dopoldne odkorakajo društva in odposlanstva v določenem redu po Franc Jožefovi cesti in Prešernovih ulicah na slavnostni prostor, kjer

ob 11. uri dopoldne zapoje ljubljanska pevska društva pod vodstvom koncertnega vodje profesorja Mateja Hubada Ant. Nedvčdovo kantato „Slava Prešernu“.

Po kantati govori član odbora dr. Ivan Tavčar slavnostni govor, nakar se odkrije spomenik.

Nato se vrste govori slovanskih odposlancev.

Končno prevzame, po odboru pozvan, župan Ivan Hribar spomenik v last in varstvo mestne občine ljubljanske in pevska društva zapoje po Kamilu Mašku uglasbeno Prešernovo pesem »Strunam«.

Društva in korporacije odkorakajo potem v poklonstvenem pohodu mimo spomenika po Sv. Petra cesti, čez Jubilejski most, po Kopitarjevih ulicah, Vodnikovem trgu mimo Vodnikovega spomenika, čez Mestni, Stari trg in Sv. Jakoba trg, po Trubarjevih ulicah, po Bregu čez Turjaški trg, po Gosposkih ulicah, po iztočni in severni strani Kongresnega trga, po Šelenburgovih ulicah, po Knafovih ulicah mimo Valvazorjevega spomenika in po Bleiweissovi cesti pred »Narodni dom«.

Ob 7. uri zvečer: komersi v »Narodnem domu«, hotelu »Ilirija«, hotelu »Lloyd« in v gostilnici »pri Novem svetu«.

V Ljubljani, meseca avgusta 1905.

Odbor za postavljenje „Prešernovega spomenika“.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1599.

Kranjsko.

Na enorazredni ljudski šoli na Suhorju se razpisuje s tem učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do dne 10. septembra 1905.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 9. avgusta 1905.

Št. 1598.

Na enorazredni ljudski šoli na Ostrožnem brdu se razpisuje s tem učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do dne 10. septembra 1905.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 9. avgusta 1905.

Listnica uredništva.

Prejeli smo izvirno poročilo o VII. štajerski deželni učiteljski skupščini, ki ga priobčimo prihodnjič. Danes nam je zmanjkalo prostora. Iz tega vzroka smo morali odložiti tudi več drugih člankov in dopisov, ki pridejo polagoma na vrsto.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid Učiteljskemu konviktu. Vsako (vsaktera) pa blagovolji zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jernej Bahovec**, — zaloga M. Grubbauerjevih in drugih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“, šolskih knjig in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 6.
2. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Knafove ulice št. 5.
3. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
4. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
5. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
6. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
7. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod Trančo.
8. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
9. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
10. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev“.

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Zahvala.

Koncem zborovanja »Zavezine« delegacije v Pulju me je premetil g. predsednik, tovariš L. Jelenc, z nezasluzeno pohvalo in s prekrasnim, dragocenim darilom: z zlato uro in zlato verižico, ki sta mi jo podarili naklonjenost in ljubezen somišljenikov in somišljenic med naprednim slovenskim učiteljstvom.

Globoko ginjen ob tolikih simpatijah, ki stoje sedaj pred mano v dejanskem izrazu, se zaman izprašujem, s čim sem jih zaslužil. Kar so storile za učiteljstvo slabe moje moči, so storile zato, ker živi v meni zavest, da je delo naša dolžnost in boj zahteva današnjih dni.

Nimam besed, da bi izrekel vsem skupaj in vsakemu posebej dostojno zahvalo. Ob zlatega darila se blesti — lepše od njega — poštvalnost, ki napravlja njega vrednost neprecenljivo in neplačljivo. Zato ostane ta dar meni in svojcem sveta relikvija, ki nam bo do konca dni zbujala sladke spomine na dobo težkih časov in neprestanih bojov naprednega slovenskega učiteljstva, ko mu je služila vsa moja moč v slabo sicer, a najboljšim namenom posvečeno podporo.

Zdi se mi, da je ta dar vidni znak solidarnosti, ki prešinja vse napredne naše vrste ob glasnem zahtevanju pravične uravnave pravnih in materialnih razmer slovenskega učiteljstva. Zato bodi to darilo, darovano meni, od mene razdeljeno zopet med vas: z njim bodi obdarovano naše skupno pošteno delo, ki bo tem vztrajnejše, čim ljutejši bo naš sovražnik!

V zahvalo Vam bodi zagotovilo, da ostane delo namen mojemu življenju, a smoter temu delu bodi tudi v bodoče: svobodno učiteljstvo — svobodna šola!

E. Gangl.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Šolske tiskovine
priporoča
tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak **četrtak** od 11.—12. ure dopoldne in vsako **soboto** od 5.— $\frac{1}{2}$ 7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4:32%, oddaja **posojil na osebni kredit** po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober **porok in plačnik**, zastava premoženja, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljavi 20 h v poštini znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h	
B » 18 » » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »	
C » 24 » » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »	
D » 38 » » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »	
E » 46 » » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »	
F » 60 » » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »	
G » 70 » » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »	
H » 85 » » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »	

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Od c. kr. šolske oblasti priporočene

metrske trakove

imam sedaj v zalogi v popolnoma **novi in lepi izdelavi**. Trakovi so sedaj **veliko cenejši** kot prejšnji, in so napravljeni iz gladkega in trdnega, s platnom vložnega papirja.

Cena metrskega traka je:

v širokosti 5 cm po 16 vin. meter
» » 10 » » 30 » »

Posamezne metre zlepih na zahtevo poljubno in brezplačno. 10 cm široke trakove oddajem navadno v dolžini 2 metrov.

Nadalje priporočam p. n. gg. učiteljem in sl. šolskim oblastim svojo

veliko zalogo papirnatega blaga in šolskih potrebščin

kakor vsakovrstnih zvezkov, prirejenih na podstavi sklepov okrajne učiteljske konference ljubljanske, ki ustrezajo glede oblike, papirja in liniature vsem zakonitim predpisom in so pod jamstvom najboljši in najcenejši; dalje **peres, svinčnikov, radirk itd. itd.**

Črnila iz prvih tovarn po izredno nizki ceni.

Atrolit

najnovejši kamen, iz katerega si vsakdo brez vsake priprave lahko napravi dobro in **najcenejše črnilo**. Dobi se v orig. škatljicah po 20, 30, 50 in 90 vin. iz katerih se napravi $\frac{1}{4}$ l, $\frac{1}{2}$ l, 1 in 2 l dobrega črnila.

Poštna naročila se izvršujejo takoj in točno.

Velika knjigoveznica.

Vezava vsakovrstnih knjig za šolske knjižnice itd.

Trdna vez! Najcenejša postrežba! Nizke cene!

Z odl. spoštovanjem se priporočam **Iv. BONAČ.**